האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא. ומ"ת תיקשי ליה אמתני' (לקמן עב:) דילמא השער פוסקין דהתם נמי אין הלוקח מפסיד כלום בתקיפה[א] וי"ל דשאני התם כיון דאין הפירות[ו] מצוררין ללוקח אין ניכר שיהא קרוב לשכר ורחוק להפסד ופוסק עמו על הגדיש (שם) ובריית' דרבי אושעיא דקתני (לעיל ד' סג.) יש לו מותר איכא לאימר דאם מתקלקל כל הגדיש או כל חיטין שיש לו אין נותן לו אחרים אלא מאותם וכן משמע לקמן (ד' עג.): דקאמר מעיקרא דאחא חלא ואחלא לא יהבי משמע דקלקול אחר דלאו חימון הוו מקבלי ומיהו נראה קצת דפוסק על הגדיש הוי דומיא דפוסק על שער שבשוק שאין הלוקח מפסיד בשום עניין ומכל מקום לא קשה דהתם יכול המוכר לתת לו חטין אחרים ואלו שיש לו מסתברא דיכול לאוכלם ולא מהני יש לו אלא לענין היתר פסיקה בלבד ורבנן דיהבי זוזי אחמרא משמע דקלקול אחר בר מחימון הוו מקבלי היינו לפי שהיו סומכין על יין של בעלי בתים דוקא ולא היו יכולין לקנות מן השוק אחר ונתן להם: **ולא** ישכור הימנו **בפחות.** פי' בקונטרס בגמרא דיש ללמוד מכאן שאסור להלוות על הבית ולדור בו אפילו בנכייתא דתנן לא ישכור הימנו בפחות ולא דמי למשכונא של כרס (לקמן ד' עב.) דהתם זימנין דלא שקיל מידי ואפילו הכי מנכה ליה והוה ליה קונה פירות בנכייתא על הספק אבל בבית נהנה תמיד ואין כאן ספק ונמצא שוכר בפחות [א] ור"ת אמר דבית נמי זימנין דלא שקיל מידי או נופל או נשרף או שלא יצטרך לו[ב] אלא בין בית בין שדה היכא שאינו מלוה מעותיו עליהם אסור בפחות לאכול הפירות ולדור בבית דבהכי מיירי מתני' מדקתני המלוה את חבירו לא ידור בחלילו ולא קתני המלוה על חבירו של חבירו[ג] אבל היכא שהלוה על הבית או על השדה מותר בנכייתא[ג] דאין מפסיד בעל שדה ובעל חלר[ד] דבלאו הכי לא יוכל להשכירו לאחרים שזה מחזיק בו במשכון וקשה[ה] דאמרו לפי שזה מוחזק במשכון ירקבו הפירות ונמה לא יוכל הלוה למכור פירותיו ולפרוע חובו או יקח המלוה פירות עצמם בחובו[ו] ויש לתת טעם אחר לדבריו דכשמלוה על הבית או על השדה שרי טפי בנכייתא דהוי כאילו השדה בידו בתורת מכר כל אותן השנים כדאמרינן לעיל (ד' סב:) גבי משכנתא בלא נכייתא אינהו בתורת זביני אתו לידיה ומיהו בערכין (ד' לא.)[ז] דקאמר רבית גמורה היא והתורה התירה משמע כפירוש הקונטרס דבבית לא שייך תיובתא ושום ספק מדחשיב ליה רבית גמורה דבשדה בלא נכייתא לא חשיב לה[ח] לעיל אלא אבל רבית ולפירוש רבינו תם ל"ל דה"פ רבית גמורה היא[ח] מדרבנן ולפי שהתורה התירה בהדיא לא רצו להעמיד שם חכמים דבריהם[ט] ומתני'[י] דקתני כעין רבית ואינה רבית יש לפרש אינה רבית אפילו מדרבנן וצריך לחתוך לפירושו לרבא דאע"ג דהוה תנא סבר דלד אחד ברבית שרי אפילו מדרבנן מ"מ סבר רבא דלית לן למימר שיתיר ר' יהודה לד אחד אפי' מדרבנן כל כמה דלא מפרש בהדיא ומה שדקדק רבינו תם מדלא קתני המלוה את חבירו על חבירו מכלל דאייבי בשלא הלוהו על חבירו אין זה דיוק דבפרק השולח (גיטין ד' לז. ושם ד"ה אלא) גבי הא דקתני המלוה את חבירו על המשכון אינו משמע פריך אלא מעתה הלוהו ודר בחבירו הכי נמי דלא משמע והתם בעי למימר הלוהו על חבירו דאפילו הלוהו על חבירו משמע דכדאמרינן לקמן (ד' סז:) הא משכנתא באחרת דמסלקי שביעית משמעתא ועוד דאי לא אהלוהו על חבירו פריך אמאי נקט חלר הוה ליה למינקט מטלטלין הלוהו ומשמע במשכונו הכי נמי דלא משמע אלא ודאי דמשכון דחלר אמשכון דמטלטלין פריך: **אמר רב נחמן אע"פ שאמרו כו'.** בפרק כילד הרגל (ב"ק ד' כפ.) גבי ההוא גברא דבנה אפדנא אקלקלתא דיתמי דקאמר ליתא קסבר רב נחמן הדר בחלר חבירו אלא מדעתו צריך להעלות לו שכר המ"ל אם כן קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דהכא אלא לא קאי התם הכי ועוד דהכא מייירי בחלר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דהוי זה לא נהנה וזה אינו חסר כדמסיק: **אבל** חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אימא לא קא משמע לן[י] כדמוכח רבא מייני בסמוך[יא] והשתא קשה דאדם שמלוה לחבירו וכי אסור לעשות לו שום טובה שבעולם לא מיבעיא דבריס שאין רגילות להשאיל חנם כגון בית או סוס וכיוצא בהן דאסור להשאיל למלוה אפילו הוא אוהבו כל כך דבלאו הכי היה משאיל אלא אפילו דבריס שרגיל להשאיל חנם לאחרים שאין רגילות ליטול שכר מהם[יב] יהא אסור דומיא דחלר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דמסיק דאסור[יג] וי"ל דדוקא במילי דפרהסיא ואוושא טובא אסר הכא כולי האי כגון לדור בחצירו ולתקוף בעבדו אבל להשאיל כליו או סוסו[יד] מותר כיון דבלאו הכי נמי הוה משאיל לו ודיקא נמי דנקט במתני' חצירו ולא נקט ולא ישכור את כליו או בהמתו בפחות ועוד י"ל דדוקא לדור אלא מלעת חצירו אסור בכל ענין אפי' בחלר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דכיון[טו] שלא בדשות עושה נראה דעל המלוה סומך שבשבילו יסבלו הבעלים אבל מדעתו לא אסור אלא בדבר שלא היה עושה לוה למלוה בלא הלוואה דומיא דהקדמת שלום דסוף פרקין (ד' עה:) שאין אסור אלא באותו שלא היה רגיל מקודם לכן להקדים ובהכי אייבי מתניתין[טו] כדמשמע הפשט דאייבי במלוה הדר מדעת לוה ולא אסור אלא בחלר דקיימא לאגרא[יז] וכן משמע[יח] מדקתני לא ישכור הימנו בפחות ומשמע נמי דמתחילת דירתו שוכר הימנו מדעתו[ט] והא דקא מסיק מקיר קמ"ל לא בעי למימר קא משמע לן דמתניתין אייבי אפילו בחלר דלא קיימא לאגרא דמתני' לעולם אייבי בדקיימא לאגרא כיון דמדעתו[כ] נכנס[כא]:

חלר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר. המלוה הזה היה שוכר אחרת אם לא מצא זה דהוה ליה הוא נהנה ובעל חלר חסר דהא קיימא להכי שהיה משכירה לאחרים: **אבל חלר דלא קיימא לאגרא.** דהוה ליה זה לא חסר: **וגברא דלא עביד למיגר.** דהוה ליה זה לא נהנה דבלאו הכי נמי לא הוה מיגר דשייש לו אחרות: **קא משמע לן.** דמיחזיא כרבית. ויש לומר מכאן שאסור להלוות על בית ולדור בו אפילו בנכייתא דתנן לא ישכור ממנו בפחות. ולא דמי למשכונא של כרס (לקמן ד' עב.) דהתם זימנין דלא שקיל ביה מידי ואפי' הכי מנכי ליה והוה ליה קונה את הפירות בנכייתא זו על הספק אבל כאן זה נהנה תמיד ואין כאן ספק נמצא שוכרה בפחות: **מאן דאמר הלוהו.** ולא קנן עמו על מנת לדור ואפילו הכי אסור: **כ"ש הלוויי.** דקנן לו דירת הבית בתורת רבית: **אבל הלוהו לא.** ומתניתין בדקנן ליה או בשעת מתן מעות או לאחר כן: **תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי.** מחזיק בעבדיהם של בעלי חובות שלו וכופס לעשות מלאכתו: **נהוס בריסיה.** לחס מאכלו ומריני זנו ביום מלאכתו: **דאתי עבדיה.** כך

חלר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אימא לא קא משמע לן: כהאי ליתנא קמא דאפילו הלוהו אסור קיימא לן[י] דלא

המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית: גמ' אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ[ט] שאמרו[כ] הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוהו ודר בחצרו צריך להעלות לו שכר מאי קמ"ל תנינא המלוה את חבירו לא ידור בחצירו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית אי ממתני' הוה אמינא הני מילי בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר אבל חצר דלא קיימא לאגרא וגברא[כא] דלא עביד למיגר אימא לא[כב] קמ"ל איכא דאמרי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוויי ודור בחצרי צריך להעלות לו שכר מ"ד הלוהו כל שכן הלוויי ומ"ד הלוויי אבל הלוהו לא מ"ט כיון דמעיקרא לאו אדעתא דהכי אוזפיה ליה לן בה[כג] רב יוסף בר חמא תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי ועביד בהו עבידתא א"ל רבא בריה מ"ט עביד מר הכי א"ל אנא כרב נחמן סבירא לי דאמר רב נחמן[כד] עבדא נהום כריסיה לא שוי א"ל אימור דאמר רב נחמן כגון דארי עבדיה דמרקיד בי כובי עבדי אחריני מי אמר א"ל אנא כי הא דרב דניאל בר רב קטינא אמר רב סבירא לי דאמר[כה] התוקף עבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור דניחא

דמרקיד בי כובי. ליקן היה ומרקד בחטויות לשתות יין: דלא

רחוק להפסד. אם תקפה לא מקבל עליה. ותניא בפירקין (ד' ע.) קרוב לשכר ורחוק להפסד רשע דשקיל רבית דכיון דאינו מקבל עליו אחריות המקח נמצא שאין זה מכר ומעות הלוואה הן אצלו וקרובות השכר מחמת רבית הוא:

ה"ג **כיון דקבל עליה זולא קרוב לזה ולזה הוא: אע"פ שאמרו.** בבבא קמא פרק שני (ד' כפ.): **אינו צריך להעלות לו שכר.** ואוקימנא בחלר דלא קיימא לאגרא דאבל אי אבל גברא שדר בה עביד למיגר בית לדירתו דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר: **בחלר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר.** המלוה הזה היה שוכר אחרת אם לא מצא זה דהוה ליה הוא נהנה ובעל חלר חסר דהא קיימא להכי שהיה משכירה לאחרים: **אבל חלר דלא קיימא לאגרא.** דהוה ליה זה לא חסר: **וגברא דלא עביד למיגר.** דהוה ליה זה לא נהנה דבלאו הכי נמי לא הוה מיגר דשייש לו אחרות: **קא משמע לן.** דמיחזיא כרבית. ויש לומר מכאן שאסור להלוות על בית ולדור בו אפילו בנכייתא דתנן לא ישכור ממנו בפחות. ולא דמי למשכונא של כרס (לקמן ד' עב.) דהתם זימנין דלא שקיל ביה מידי ואפי' הכי מנכי ליה והוה ליה קונה את הפירות בנכייתא זו על הספק אבל כאן זה נהנה תמיד ואין כאן ספק נמצא שוכרה בפחות: **מאן דאמר הלוהו.** ולא קנן עמו על מנת לדור ואפילו הכי אסור: **כ"ש הלוויי.** דקנן לו דירת הבית בתורת רבית: **אבל הלוהו לא.** ומתניתין בדקנן ליה או בשעת מתן מעות או לאחר כן: **תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי.** מחזיק בעבדיהם של בעלי חובות שלו וכופס לעשות מלאכתו: **נהוס בריסיה.** לחס מאכלו ומריני זנו ביום מלאכתו: **דאתי עבדיה.** כך

מסורת הש"ס

א) ב"מ כא:. ב) ר"ן. ג) ר"ן בשם הרא"ש. ד) ר"ן בשם הרא"ש. ה) ר"ן בשם הרא"ש. ו) ר"ן בשם הרא"ש. ז) ר"ן בשם הרא"ש. ח) ר"ן בשם הרא"ש. ט) ר"ן בשם הרא"ש. י) ר"ן בשם הרא"ש. יא) ר"ן בשם הרא"ש. יב) ר"ן בשם הרא"ש. יג) ר"ן בשם הרא"ש. יד) ר"ן בשם הרא"ש. טו) ר"ן בשם הרא"ש. טז) ר"ן בשם הרא"ש. יז) ר"ן בשם הרא"ש. יח) ר"ן בשם הרא"ש. יט) ר"ן בשם הרא"ש. כ) ר"ן בשם הרא"ש. כא) ר"ן בשם הרא"ש. כב) ר"ן בשם הרא"ש. כג) ר"ן בשם הרא"ש. כד) ר"ן בשם הרא"ש. כה) ר"ן בשם הרא"ש. כו) ר"ן בשם הרא"ש. כז) ר"ן בשם הרא"ש. כח) ר"ן בשם הרא"ש. כט) ר"ן בשם הרא"ש. ל) ר"ן בשם הרא"ש. לא) ר"ן בשם הרא"ש. לב) ר"ן בשם הרא"ש. לג) ר"ן בשם הרא"ש. לד) ר"ן בשם הרא"ש. לה) ר"ן בשם הרא"ש. לו) ר"ן בשם הרא"ש. לז) ר"ן בשם הרא"ש. לח) ר"ן בשם הרא"ש. לט) ר"ן בשם הרא"ש. מ) ר"ן בשם הרא"ש. מא) ר"ן בשם הרא"ש. מב) ר"ן בשם הרא"ש. מג) ר"ן בשם הרא"ש. מד) ר"ן בשם הרא"ש. מה) ר"ן בשם הרא"ש. מו) ר"ן בשם הרא"ש. מז) ר"ן בשם הרא"ש. מח) ר"ן בשם הרא"ש. מט) ר"ן בשם הרא"ש. נ) ר"ן בשם הרא"ש. נא) ר"ן בשם הרא"ש. נב) ר"ן בשם הרא"ש. נג) ר"ן בשם הרא"ש. נד) ר"ן בשם הרא"ש. נה) ר"ן בשם הרא"ש. נו) ר"ן בשם הרא"ש. נז) ר"ן בשם הרא"ש. נח) ר"ן בשם הרא"ש. נט) ר"ן בשם הרא"ש. ס) ר"ן בשם הרא"ש. סא) ר"ן בשם הרא"ש. סב) ר"ן בשם הרא"ש. סג) ר"ן בשם הרא"ש. סד) ר"ן בשם הרא"ש. סה) ר"ן בשם הרא"ש. סו) ר"ן בשם הרא"ש. סז) ר"ן בשם הרא"ש. סח) ר"ן בשם הרא"ש. סט) ר"ן בשם הרא"ש. ע) ר"ן בשם הרא"ש. עא) ר"ן בשם הרא"ש. עב) ר"ן בשם הרא"ש. עג) ר"ן בשם הרא"ש. עד) ר"ן בשם הרא"ש. עה) ר"ן בשם הרא"ש. עו) ר"ן בשם הרא"ש. עז) ר"ן בשם הרא"ש. עח) ר"ן בשם הרא"ש. עט) ר"ן בשם הרא"ש. פ) ר"ן בשם הרא"ש. פא) ר"ן בשם הרא"ש. פב) ר"ן בשם הרא"ש. פג) ר"ן בשם הרא"ש. פד) ר"ן בשם הרא"ש. פה) ר"ן בשם הרא"ש. פו) ר"ן בשם הרא"ש. פז) ר"ן בשם הרא"ש. פח) ר"ן בשם הרא"ש. פט) ר"ן בשם הרא"ש. צ) ר"ן בשם הרא"ש. צא) ר"ן בשם הרא"ש. צב) ר"ן בשם הרא"ש. צג) ר"ן בשם הרא"ש. צד) ר"ן בשם הרא"ש. צה) ר"ן בשם הרא"ש. צו) ר"ן בשם הרא"ש. צז) ר"ן בשם הרא"ש. צח) ר"ן בשם הרא"ש. צט) ר"ן בשם הרא"ש. ק) ר"ן בשם הרא"ש. קא) ר"ן בשם הרא"ש. קב) ר"ן בשם הרא"ש. קג) ר"ן בשם הרא"ש. קד) ר"ן בשם הרא"ש. קה) ר"ן בשם הרא"ש. קו) ר"ן בשם הרא"ש. קז) ר"ן בשם הרא"ש. קח) ר"ן בשם הרא"ש. קט) ר"ן בשם הרא"ש. קי) ר"ן בשם הרא"ש. קיא) ר"ן בשם הרא"ש. קיב) ר"ן בשם הרא"ש. קיג) ר"ן בשם הרא"ש. קיד) ר"ן בשם הרא"ש. קטו) ר"ן בשם הרא"ש. קטז) ר"ן בשם הרא"ש. קיז) ר"ן בשם הרא"ש. קיח) ר"ן בשם הרא"ש. קיט) ר"ן בשם הרא"ש. קכ) ר"ן בשם הרא"ש. קכא) ר"ן בשם הרא"ש. קכב) ר"ן בשם הרא"ש. קכג) ר"ן בשם הרא"ש. קכד) ר"ן בשם הרא"ש. קכה) ר"ן בשם הרא"ש. קכו) ר"ן בשם הרא"ש. קכז) ר"ן בשם הרא"ש. קכח) ר"ן בשם הרא"ש. קכט) ר"ן בשם הרא"ש. ר) ר"ן בשם הרא"ש. רא) ר"ן בשם הרא"ש. רב) ר"ן בשם הרא"ש. רג) ר"ן בשם הרא"ש. רד) ר"ן בשם הרא"ש. רה) ר"ן בשם הרא"ש. רו) ר"ן בשם הרא"ש. רז) ר"ן בשם הרא"ש. רח) ר"ן בשם הרא"ש. רט) ר"ן בשם הרא"ש. רי) ר"ן בשם הרא"ש. ריא) ר"ן בשם הרא"ש. ריב) ר"ן בשם הרא"ש. ריג) ר"ן בשם הרא"ש. ריד) ר"ן בשם הרא"ש. רטו) ר"ן בשם הרא"ש. רטז) ר"ן בשם הרא"ש. ריז) ר"ן בשם הרא"ש. ריח) ר"ן בשם הרא"ש. ריט) ר"ן בשם הרא"ש. כ) ר"ן בשם הרא"ש. כא) ר"ן בשם הרא"ש. כב) ר"ן בשם הרא"ש. כג) ר"ן בשם הרא"ש. כד) ר"ן בשם הרא"ש. כה) ר"ן בשם הרא"ש. כו) ר"ן בשם הרא"ש. כז) ר"ן בשם הרא"ש. כח) ר"ן בשם הרא"ש. כט) ר"ן בשם הרא"ש. ל) ר"ן בשם הרא"ש. לא) ר"ן בשם הרא"ש. לב) ר"ן בשם הרא"ש. לג) ר"ן בשם הרא"ש. לד) ר"ן בשם הרא"ש. לה) ר"ן בשם הרא"ש. לו) ר"ן בשם הרא"ש. לז) ר"ן בשם הרא"ש. לח) ר"ן בשם הרא"ש. לט) ר"ן בשם הרא"ש. מ) ר"ן בשם הרא"ש. מא) ר"ן בשם הרא"ש. מב) ר"ן בשם הרא"ש. מג) ר"ן בשם הרא"ש. מד) ר"ן בשם הרא"ש. מה) ר"ן בשם הרא"ש. מו) ר"ן בשם הרא"ש. מז) ר"ן בשם הרא"ש. מח) ר"ן בשם הרא"ש. מט) ר"ן בשם הרא"ש. נ) ר"ן בשם הרא"ש. נא) ר"ן בשם הרא"ש. נב) ר"ן בשם הרא"ש. נג) ר"ן בשם הרא"ש. נד) ר"ן בשם הרא"ש. נה) ר"ן בשם הרא"ש. נו) ר"ן בשם הרא"ש. נז) ר"ן בשם הרא"ש. נח) ר"ן בשם הרא"ש. נט) ר"ן בשם הרא"ש. ס) ר"ן בשם הרא"ש. סא) ר"ן בשם הרא"ש. סב) ר"ן בשם הרא"ש. סג) ר"ן בשם הרא"ש. סד) ר"ן בשם הרא"ש. סה) ר"ן בשם הרא"ש. סו) ר"ן בשם הרא"ש. סז) ר"ן בשם הרא"ש. סח) ר"ן בשם הרא"ש. סט) ר"ן בשם הרא"ש. ע) ר"ן בשם הרא"ש. עא) ר"ן בשם הרא"ש. עב) ר"ן בשם הרא"ש. עג) ר"ן בשם הרא"ש. עד) ר"ן בשם הרא"ש. עה) ר"ן בשם הרא"ש. עו) ר"ן בשם הרא"ש. עז) ר"ן בשם הרא"ש. עח) ר"ן בשם הרא"ש. עט) ר"ן בשם הרא"ש. פ) ר"ן בשם הרא"ש. פא) ר"ן בשם הרא"ש. פב) ר"ן בשם הרא"ש. פג) ר"ן בשם הרא"ש. פד) ר"ן בשם הרא"ש. פה) ר"ן בשם הרא"ש. פו) ר"ן בשם הרא"ש. פז) ר"ן בשם הרא"ש. פח) ר"ן בשם הרא"ש. פט) ר"ן בשם הרא"ש. צ) ר"ן בשם הרא"ש. צא) ר"ן בשם הרא"ש. צב) ר"ן בשם הרא"ש. צג) ר"ן בשם הרא"ש. צד) ר"ן בשם הרא"ש. צה) ר"ן בשם הרא"ש. צו) ר"ן בשם הרא"ש. צז) ר"ן בשם הרא"ש. צח) ר"ן בשם הרא"ש. צט) ר"ן בשם הרא"ש. ק) ר"ן בשם הרא"ש. קא) ר"ן בשם הרא"ש. קב) ר"ן בשם הרא"ש. קג) ר"ן בשם הרא"ש. קד) ר"ן בשם הרא"ש. קה) ר"ן בשם הרא"ש. קו) ר"ן בשם הרא"ש. קז) ר"ן בשם הרא"ש. קח) ר"ן בשם הרא"ש. קט) ר"ן בשם הרא"ש. קי) ר"ן בשם הרא"ש. קיא) ר"ן בשם הרא"ש. קיב) ר"ן בשם הרא"ש. קיג) ר"ן בשם הרא"ש. קיד) ר"ן בשם הרא"ש. קטו) ר"ן בשם הרא"ש. קטז) ר"ן בשם הרא"ש. קיז) ר"ן בשם הרא"ש. קיח) ר"ן בשם הרא"ש. קיט) ר"ן בשם הרא"ש. קכ) ר"ן בשם הרא"ש. קכא) ר"ן בשם הרא"ש. קכב) ר"ן בשם הרא"ש. קכג) ר"ן בשם הרא"ש. קכד) ר"ן בשם הרא"ש. קכה) ר"ן בשם הרא"ש. קכו) ר"ן בשם הרא"ש. קכז) ר"ן בשם הרא"ש. קכח) ר"ן בשם הרא"ש. קכט) ר"ן בשם הרא"ש. ר) ר"ן בשם הרא"ש. רא) ר"ן בשם הרא"ש. רב) ר"ן בשם הרא"ש. רג) ר"ן בשם הרא"ש. רד) ר"ן בשם הרא"ש. רה) ר"ן בשם הרא"ש. רו) ר"ן בשם הרא"ש. רז) ר"ן בשם הרא"ש. רח) ר"ן בשם הרא"ש. רט) ר"ן בשם הרא"ש. רי) ר"ן בשם הרא"ש. ריא) ר"ן בשם הרא"ש. ריב) ר"ן בשם הרא"ש. ריג) ר"ן בשם הרא"ש. ריד) ר"ן בשם הרא"ש. רטו) ר"ן בשם הרא"ש. רטז) ר"ן בשם הרא"ש. ריז) ר"ן בשם הרא"ש. ריח) ר"ן בשם הרא"ש. ריט) ר"ן בשם הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ו מהלכות מלוה ולוה הלכה ב ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג לאוין קלג טוש"ע י"ד סי' קסו סעיף ה:

לו ב מיי' פ"ג מהלכות גזילה ואבידה הל' ט סמג עשין עו טוש"ע מ"מ סי' שסג סעיף ו:

לז ג מיי' פ"ו מהלכות מלוה ולוה הלכה ב סמג לאוין קלג טוש"ע י"ד סי' קסו סעיף ה:

לח ד מיי' פ"ג מהלכות גזילה ואבידה הלכה ז סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סי' שסג סעיף ד:

מוסף תוספות

א. שאף הם אילו נגנבו או נאבדו או נפסדו חייב הוא המוכר באחריותן. רשב"ם. ב. וא"כ בבית נמי איכא ספק. ר"פ. ג. דשוכר בפחות. מיוחס לריטב"ם. ד. כל מה שהמלוה נותן לו בשכרה ריוח בעלמא הוא אם רב אם מעט. תוס' הרא"ש. ה. לומר שהמלוה יכול לעכב על ידו של לוה שלא יקח הפירות. תוס' הרא"ש. ו. רוצה לו מחובו כפי שווים. תוס' הרא"ש. ז. גבי מוכר בית בבתי ערי חומה. תוס' הרא"ש. ח. לאו דבית דאורייתא אלא. תוס' הרא"ש. ט. והאי דאמר אלא שהתורה היתירתו הכי פירושו מדכתב לן רחמנא דין בתי ערי חומה גלי לן דכי האי גוונא אין זה ריבית דאורייתא. תוס' ערכין נא. י. ואע"ג דקמ"ל בכולה ש"ס כאיכא דאמרי הכא ודאי לאו הלכתא הוא. מיוחס לריטב"ם. יא. [דף סה.] גבי עובדא דרב יוסף (בדחמרא) בר חמא דקא מייתי ליה רבא בריה תיובתא מלישנא קמא דרב נחמן דהיינו הלוהו דעובדא דרב יוסף גופיה הכי הוה ש"מ הלכתא היא. מיוחס לריטב"ם. יב. [כגון] כוסות וקערות. ר"פ. יג. ואין רוב (הבעלים) [הבעלי חוב] נזהרים בכך דהא מעשים שבכל יום שאדם לוה מחבירו ומשאיל לו כליו. ר"פ. יד. בעל כרחו של לוה. ר"פ. טו. אפי' דבר שהיה משאילו בלא"ה וכו' אע"פ שאם לא הלוה לו לא היה חייב לתת שכר. תוס' ב"ק נ. ד"ה הלוהו. טז. בסתם בני אדם שאין רגילות שיהו עושים זה לזה אותה הנאה. מרדכי פ' שנו. יז. אבל בלא קיימא לאגרא היה מותר כיון דברשותו נכנס וגם בלא הלואה היה מניח לו לדור בחנם. תוס' ב"ק נ. ד"ה הלוהו. יח. ד]בחצר דקיימא לאגרא מיירי. ר"פ. יט. והיינו מדעתו מדאמר בפחות. ר"פ. כ. אלא ה"פ קמ"ל דאפי' לא קיימא לאגרא אסור היכא דלא הוי מדעתו. תוס' ב"ק נ. ד"ה הלוהו.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולא וכו' דבית נמי זמנין דלא שקיל. קשה לי הא אם יפול לא יהיה הנכייתא רק לפי ערך שדר בו כמו בשוכר ממון ומת בחלי דרך לקמן דף עט ע"א ואם ימת דענין נכייתא לא הוי בדרך זה ולא נחשוב לפי ערך שדר בה ב"ש ממילא יש לקיים יפול מלוקו דכש"ל ונמתת גם בית יהיה מותר בנכייתא דאם יפול או יפרוץ יפסיד ואפי' הכא דלא יפסיד לו בפחות דבשכירות ליכא מקום שיפסיד דאם יפול או יפרוץ יתן לו השכר רק עד זמן ההוא לפי ערך וע"ע: **בא"ד אבל היכא** שהלוה **על הבית.** עיין לקמן דף ע ע"ב תוס' ד"ה אין:

הגהות הגר"א

[**א**] תוס' ד"ה ולא. ור"ת כו'. ס"ב וס"פ הטור ומס"ל אבל דעת הרמב"ם כרש"י ועוד תיקן בלא נכייתא דבשדה הוא אבל בית רבית קצולה ועי' רא"ש סי' לד:

מוסף רש"י

קרוב לשכר ורחוק להפסד. לאו ריבית ממש הוא אלא אבק ריבית הוא ומדרבנן (לקמן עב.) הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אין צריך לעלות לו שכר. שנאמר ושיתה יוסף שער אד ששמו שתיה מכת שער בית שאין בני אדם דרין בו והלכך זה שעמד בו הסנהו, ליצנא אחרינא בית שהוא שתוי ויחיד מאין אדם יוכל שער מזיקין מכתמין אותו (ב"ק נא.) **התוקף עבדו** של חבירו ועשה בו מלאכה פטור. מלשון לבעליו שכרו, בשעה שאינו רגיל לעשות מלאכה או שאין עכשיו לבעליו מלאכה לעשות בו זיק נהנה וזה אין מסר הוא (ב"ק צז.).

רבינו חננאל

[והלוני אבור והלוהו מותר, דבשל סופרים הלך אחר המיקל].

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דלא נסתרי עבדיה. שלא ירגיל להיות בטל ויתעצל. נסתרי התי"ו משמשת כדרך המתפעלים בתיבת ש"ן וסמ"ך כאשר יתפעל שר ויאמר תשתרר שהתי"ו מתמלעת להפסיק אותיות השורש וכאשר יאמר בגירות סף הסתופף מגירות שם השתותה וכן בלשון גמרא משתרי מיסתמיך אשתהי אישתקיל:

כי מפקינן מיניה. הרבית שלקח כדרבי אלעזר דאמר רבית קצולה יוצאה בדיינים דקיימא לן כוותיה לקמן (עמוד ב'): **גלימא לא מפקינן מיניה.** מקמו קיים וקלילת הרבית יחזיר לבעליו: **ולימא ליה כי אגרא אגא.** כשבכרתיה אני בדמים יקריים הללו: **דהוה קא משתכרי לי.** בריוח היתה באה אלי: **מתני' מרבין על השכר.** בשכר המתנת מעות השכירות: **ואין מרבין על המכר.** בשכר המתנת המקח. ובגמרא מפרש טעמא: **ואם של חדש בחדש.** ואם תתן לי שכר כל חדש בחדשו שלא תקדיים לי שכר כל השנה יחד תתן לי סלע בחדש: **ואם לגורן.** ואם אמתין לך עד הגורן שתמכור מתבואתך ותתן לי מעותי: **גמ' שכירות אינה משתלמת אלא בסוף.** מן הדין: **אלא בסוף.** לסוף הזמן. הלכך כי שקיל מייניה סלע בחדש דהוו להו שנים עשר סלעים אין זה שכר המתנת מעות שהרי לא נתחייב לו בשלם שכירות עד סוף החדש והאי דאמר ליה אם מעכשיו תתן לי הרי היא לך בעשר סלעים לי הוה מקדים ליה הוה מחיל ליה מדמי השכירות ומוגר ליה בפחות משוייה. אבל סיפא גבי מכר משמשך המקח דינו ליתן המעות וכי אמר ליה אם מעכשיו תתן הרי היא לך בלאלף הן הן דמיה וכי מיטפי עלייהו לגורן שכר המתנת מעות הוא: **דקו בה.** מיפשו אחריה עד שמצאו בה מקרא לסמוך בהא מילתא דתשלומי שכירות בסוף: **טרשא שרי.** למכור סחורה בהמתנה ביותר מדמיה ובלבד שלא יפרש לו אם מעכשיו הרי הוא לך בפחות אלא ימכור סתם בכך וכך ליום פלוני: **קץ ליה.** אם מעכשיו הרי הוא לך בפחות דבהדיא פריש ליה דשכר המתנה הוא נוטל: **טרשא דידי שרי.** עושה שכר תמרים היה ומוכר לו בזמן הזול בתשרי כשער של ניסן וממתין לו עד ניסן: **שירלאי לא פסיד.** אינו מתקלקל והייתי יכול להגיעו עד ניסן: **זוזי לא לריבנא.** שאני עשיר ואיני דחוק למכור כשער של עכשיו: **זיל בתר דידהו.** אחרי הלקוחות דאינהו ולאי אגר נטר יסבו ליה למר דאילו הוו להו זוזי הוה שכיח להו שיכרא טובא כשער של עכשיו: **אמר רב חמא טרשא דידי ודאי שרי.** מוכר פרקמטיא היה מוכר במקום הזול כשער שהוא נמכר במקום היוקר וממתין להן והן מעלין אותו למקום היוקר והוא מקבל עליו אחריות דרך בהליכה והלקוחות משתכרים בפרקמטיא שלוקחין שם במעותיו ומביאין לכאן ואחריות החזרה עליהם וכיון דלא מקבלי עלייהו אחריות לא הוה מלוה גבייהו עד שהפרקמטיא נמכרת והן מקבלין המעות ואותן המעות נעשין עליהם מלוה ואין כאן רבית: **נקטי להו שוקא.** מכריזין שלא יהא אדם רשאי למכור עד שימכרו הס: והלכתא

ניחא ליה דלא ניסתרי עבדיה. פי' בערוך[1] לשון סתירה וקלקול[2] וא"ת בלאו הא טעמא נמי פטור דהא תנן (ב"ק ד' לו:) גזל עבדים והזקיקו משלם כשעת הגזילה אבל שכר פעולתם לא משלם ויש לומר דיש לחלק בין נחת אדעתא דגזלנותא לנחת אדעתא דאגרא כדמפליג התם גבי התוקף ספינתו של חבירו ועשה בה מלאכה: **שכירות אינה משתלמת אלא בסוף.** [3] אפילו למ"ד בהגזל קמא (ב"ק ד' צט. ושם ד"ה ואבל"א) **והתנים מקדש** (קדושין ד' מח. ושם ד"ה דכ"ע) דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף מודה דאינה משתלמת אלא לבסוף כדילוף הכא מקרא ואפי' למ"ד אינה אלא לבסוף מודה דפועל יכול לחזור בו ואפילו בחצי[4] היום וכשהוא חוזר הרי הוא סוף שאינו רוצה לעשות מלאכה יותר ולא נפקא מינה מהיא פלוגתא[5] אלא לענין קדושין דאי שנה מתחילה ועד סוף[6] משיבא מלוה ואין מקדש בה[7] ונפקא מינה נמי להיא דפ"ק דמסכת ע"ז (ד' יט: ושם ד"ה אלמא) הגיע לכיפה שמעמידין בה ע"ז אסור לבנותה וקאמר בגמרא אם בנה שכרו מותר ומפרש טעמא משום דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ואימת מיתסר במכוש אחרון מכוש אחרון ליה בה שוה פרוטה:

שכירות של שנה זו אינה משתלמת אלא בשנה האחרת. ואם תאמר דבפ"ב דבכורות (ד' נג:) דרשינן דאין תורמין מן המדש על הישן משום דכתיב שנה שנה דמשמע אותה שנה עצמה וי"ל דהתם כתיב שנה בלא ב' והכא דרשינן מדכתיב שנה בשנה בב' דמשמע בשנה האחרת ואם תאמר בפרק עד כמה (שם ד' מז: ושם ד"ה שנה) גבי בכור תאכלנו שנה בשנה איזו היא שנה הנכנסת בתבירתה הוי אומר זו שנה של בכור דלא מגיע לשנת עולם שאם נולד בכסליו שנת עולם מסיימת בתשרי יאכל עד כסליו והשתא ה"ל למדרש שלא יהא נאכל עד שנה אחרת ולא בתוך שנתו וי"ל משום דמוכח קרא דנאכל בתוך שנתו דכתיב (שמות כב) ביום השמיני תתנו לי:

נקטי להו שוקא. דאי לאו הכי הוה אסור [א] אע"פ שאחריות הדרך היה על רב חמא שהרי היו עורמין לו להביא סחורתו ולמכרה בשכר הלואתו[1] אבל השתא דנקטי להו שוקא אף בחזרתן הוי בשביל עורמן ושרי:

והלכתא

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ו מהל' מלוה ולוה הל' ב סמג לאוין קצ טוש"ע י"ד סי' קסו סעיף ג:
מ ב מיי' שם פ"ח הל' טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף ח:
מא ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
מב ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:
מג ה מיי' שם פ"ז הל' ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' קנו סעיף ו:
מד ו מיי' פ"ח שם הלכה ג סמג שם טוש"ע י"ד סי' קנב סעיף ג:
מה ז ח טוש"ע י"ד סי' קנב סעיף ג:
נ מיי' פ"ח מהלכות מלוה ולוה הלכה ג ועיין במ"מ [טוש"ע שם סעי' יד וסי' קסז]:

מוסף תוספות

א. פירוש שלא יהיה נסתר ומתקלקל והתי"ו אינה מן השימוש. ר"פ. ב. וקשה, דהכא משמע דכו"ע סברי דאין שכירות אלא לבסוף, ובהגזל פליגי בה תנאי אי ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף. אם לאו, ור"ל. ר"פ. ג. דישנה לשכירות ואינה לשכירות. תוס' הרא"ש. ד. א"כ כל פרוטה ופרוטה. תוס' ע"ז יט: ד"ה אלמא. ה. דאי אינה אלא בסוף, כיון (שנגמרה כל המלאכה) שאין מתחייב שכרו אלא הכל יחד [כשנגמרה כל המלאכה] ואז מוחל לה בתורת קידושין, לא חשיב מלוה. תוס' ב"ק צט. ד"ה ומיפטיא אמאן. ו. דחזרה, והוי רבית מוקדמת. תוס' הרא"ש. כמי שאמר לחבירו הולך חבילתי למקום פלוני או עשה עמי מלאכה בשביל שאוליך שאסור. רמב"ן.

מסורת הש"ס

א) [צ"ל זוזא. יעב"ץ.], ב) [בכמה כת"י ובמס' תמורה הגירסא. אידך אמרינן מתנה הוא דיהב ליה.], ג) [שם הגירסא. מינה דכולהו בתורת.], ד) [תמוסיס ו: ע"ש], ה) [לקמן עב. קי: קידושין מח: סג. ערכין יח.], ו) [מכאן עד תיבת סיפא, כיון בב' כתב"י נידאה דהוא הוספת גאון ועי' מיוחס לריטב"א (דק"ס)], ז) בערך מתרכ' ע"ש, ח) [לקמן עז.],

תורה אור השלם

1 בִּשְׁכִיר שָׁנָה בִּשָׁנָה יִהְיֶה עִמּוֹ לֹא יִרְדֶּנּוּ בְּפֶרֶךְ לְעֵינֶיךָ:
ויקרא כה נג

גליון הש"ם

גמ' חמשה מפקינן מינה. עיין לעיל דף סא ע"ב תוספות ד"ה רבא וע"ע: מתני' מרבין על השכר. עיין ב"ב דף פו ע"ב תוס' ד"ה דינר: גמ' טרשא שרי. עיין לעיל דף סג ע"ב תוספות ד"ה ואמר:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה נקטי. לע"פ כו'. נ"ב הא לאו הכי אסור ועיין מלחמות:

מוסף רש"י

אמר רב פפא כו' שכראי לא פסיד. רב פפא מעיל שכר הוי (נדה יב:).

רבינו חננאל

[רבא אמר חמשה מפקינן וכו'. רבא אמר גלימא מפקינן וכו'. אמר רבא האי מאן דמסיק וכו'.] בהני כולהו הילכת' כרבא. [אמר רב נחמן טרשא שרי.] נותן לו הפירות במרחשו' ומתנה לפורעו הדמים אייר שהוא כשער של אייר עלה. ומקשי' בי"ב מנה אסור. ופרק'. מתני' דקץ לה ולפיכך אסור, אבל בטרשא לא קץ, אלא אמ' לו תן לי כמו ששורין פירותיי בעת שתפרעני דמיהן.

דניחא ליה דלא נסתרי עבדיה אמר ליה [א]הני מילי היכא דלא מסיק ביה זוזי מר כיון דמסיק בהו זוזי מיחזי כרבית דאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוהו ודר בחצירו צריך להעלות לו שכר אמר ליה הדרי בי אמר אביי האי מאן דמסיק זוזי[ב] דריביתא בחבריה וקא אזלי חטי ארבעה גריוי בזוזא בשוקא ויהיב ליה איהו חמשה כי מפקינן מיניה ארבעה מפקינן מיניה אידך אוזולי הוא דקא מוזיל גביה[ג] רבא אמר [ד]חמשה מפקינן מיניה דמעיקרא [ה]בתורת ריביתא אתאי לידיה ואמר אביי [ו]האי מאן דמסיק ארבעה זוזי דריביתא בחבריה ויהיב ליה גלימא בגוייהו כי מפקינן מיניה ארבעה מפקינן מיניה גלימא לא מפקינן מיניה רבא אמר [ז]גלימא מפקינן מיניה מאי טעמא כי היכי דלא לימרו גלימא דמכסי וקאי גלימא דריביתא הוא אמר רבא [ח]האי מאן דמסיק תריסר זוזי דריביתא בחבריה ואגר ליה חצר דמתגרא בעשרה ואוגריה נהליה בתריסר כי מפקינן מיניה תריסר מפקינן מיניה אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא ולימא ליה כי אגרא הכי דהוה קא משתרשי לי השתא דלא משתרשי לי כדאגרי כולי עלמא הוא דאגרנא משום דאמר ליה סברת וקבלת: **מתני'** [ט]מרבין על השכר ואין מרבין על המכר כיצד [י]השכיר לו את חצרו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה ואם של חודש בחודש סלע לחודש מותר [יא]מכר לו את שדהו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא שלך באלף זוז אם לגורן בשנים עשר מנה אסור: **גמ'** מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו [יב]שכירות אינה משתלמת אלא בסוף והאי כיון דלא מטא זמניה למיגבא לאו אגר נטר ליה משווא[יג] הוא דהכי שויא והאי דקאמר ליה אם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה אוזולי הוא דקא מוזיל גביה סיפא כיון דזביני נינהו ובעי למישקל דמי מעכשיו הלכך אגר נטר ליה הוא ואסור אמר רבא דקו בה רבנן בהא מילתא ואוקמוה אקרא [יד]כשכיר שנה בשנה שכירות של שנה זו אינה משתלמת אלא בשנה אחרת: ואם לגורן בשנים עשר מנה אסור: אמר רב נחמן [טו]טרשא שרי איתיביה רמי בר חמא לרב נחמן ואמרי לה רב עוקבא בר חמא לרב נחמן ואם לגורן בשנים עשר מנה אסור א"ל התם קץ ליה הכא לא קץ ליה אמר רב פפא טרשא דידי שרי מאי טעמא שכראי לא פסיד זוזי לא צריכנא אנא הוא דקא עבידנא מילתא גבי לוקח אמר ליה רב ששת בריה דרב אידי לרב פפא מאי חזי מר דקא אזלת בתר דידך [טז]זיל בתר דידהו דאילו הוו להו זוזי הוו שקלי כי השתא השתא דלית להו זוזי שקלי כיוקרא דלקמיה א"ר חמא [יז]טרשא דידי ודאי שרי מאי טעמא ניחא להו דליקו ברשותי דכל היכא דקא אזלי שבקי להו מכסא ונקוט להו שוקא והלכתא

ניחא ליה דלא נסתרי עבדיה. פי' בערוך[1] לשון סתירה וקלקול[2] וא"ת בלאו הא טעמא נמי פטור דהא תנן (ב"ק ד' לו:) גזל עבדים והזקיקו משלם כשעת הגזילה אבל שכר פעולתם לא משלם ויש לומר דיש לחלק בין נחת אדעתא דגזלנותא לנחת אדעתא דאגרא כדמפליג התם גבי התוקף ספינתו של חבירו ועשה בה מלאכה: **שכירות אינה משתלמת אלא בסוף.** [3] אפילו למ"ד בהגזל קמא (ב"ק ד' צט. ושם ד"ה ואבל"א) **והתנים מקדש** (קדושין ד' מח. ושם ד"ה דכ"ע) דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף מודה דאינה משתלמת אלא לבסוף כדילוף הכא מקרא ואפי' למ"ד אינה אלא לבסוף מודה דפועל יכול לחזור בו ואפילו בחצי[4] היום וכשהוא חוזר הרי הוא סוף שאינו רוצה לעשות מלאכה יותר ולא נפקא מינה מהיא פלוגתא[5] אלא לענין קדושין דאי שנה מתחילה ועד סוף[6] משיבא מלוה ואין מקדש בה[7] ונפקא מינה נמי להיא דפ"ק דמסכת ע"ז (ד' יט: ושם ד"ה אלמא) הגיע לכיפה שמעמידין בה ע"ז אסור לבנותה וקאמר בגמרא אם בנה שכרו מותר ומפרש טעמא משום דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ואימת מיתסר במכוש אחרון מכוש אחרון ליה בה שוה פרוטה:

שכירות של שנה זו אינה משתלמת אלא בשנה האחרת. ואם תאמר דבפ"ב דבכורות (ד' נג:) דרשינן דאין תורמין מן המדש על הישן משום דכתיב שנה שנה דמשמע אותה שנה עצמה וי"ל דהתם כתיב שנה בלא ב' והכא דרשינן מדכתיב שנה בשנה בב' דמשמע בשנה האחרת ואם תאמר בפרק עד כמה (שם ד' מז: ושם ד"ה שנה) גבי בכור תאכלנו שנה בשנה איזו היא שנה הנכנסת בתבירתה הוי אומר זו שנה של בכור דלא מגיע לשנת עולם שאם נולד בכסליו שנת עולם מסיימת בתשרי יאכל עד כסליו והשתא ה"ל למדרש שלא יהא נאכל עד שנה אחרת ולא בתוך שנתו וי"ל משום דמוכח קרא דנאכל בתוך שנתו דכתיב (שמות כב) ביום השמיני תתנו לי:

נקטי להו שוקא. דאי לאו הכי הוה אסור [א] אע"פ שאחריות הדרך היה על רב חמא שהרי היו עורמין לו להביא סחורתו ולמכרה בשכר הלואתו[1] אבל השתא דנקטי להו שוקא אף בחזרתן הוי בשביל עורמן ושרי:

והלכתא

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

והלכתא כרב חמא. אור"ת דהלכתא נמי כר"נ בטרשא מדקאמר לקמן (דף סח.) לית הלכתא כטרשא [1] דספונאי מכלל דבהך הוי הלכתא והא דנקט הכא הלכתא כרב חמא [2] לא אתא לאשמועינן אלא לאפוקי דרב פפא והייבו טעמא דר"נ לא שרי אלא בדלא קץ אבל רב פפא ורב חמא אייבו אפילו בקץ או כשהשער קבוע דהוי כקץ ורב פפא אשינויא דרב נחמן קאי דשאני הכא דקץ לה [3] ולא גרסי' במילתא דרב פפא טרשא דידי ודאי שרי דמשמע לישנא דודאי דיותר שרי מדרב נחמן אלא גרסינן טרשא דידי שרי ואי גרס ליה איכא למימר דלסברא דרב פפא דלא אזיל בתר לוקח שרי טפי אבל לפי האמת דרב נחמן שריא ודרב פפא אסור וכן פסק רב האי גאון בשער מ"ב דהלכתא כטרשא דרב נחמן [4] אך פירש טרשא דר"נ בע"א ממה שאנו מפרשים:

רב הונא אמר מוכר אוכל פירות כו'. ולא לגו לפרש לוקח אוכל פירות וכדאמרי' [5] ליה אדעת לוקח מעכשיו וחזי ליהוי הלואה גבך כדבסמוך דאמתני' קיימי דקתני הבא מעות וטול את שלך ומשמע להו וטול את שלך זכי את שלך וקני מקחך דע"י הבאת מעות קני מעתה או למפרע ולא משמע להו טול את שלך שכבר קנית אלא שבתורת משכון נשאר בידו [6]: **לא תמכרם אלא לי בדמים הללו אסור.** מה שפירש בקונטרס פסק לו דמיס מועטין להוסיף על מעות [7] הללו להעמידה בידו אם בא למוכרה [8] משום דלאו אורחא דמילתא הוא שימחול לו לגמרי בדמי הלואה דלמה יעשה כן דטוב לו שתהא בתורת משכון שיפדה מתי שירצה ובאנס פירש כן דבלאו תוספת דמיס פוסק עמו להמיתה בידו אם בא למוכרה דכשידחוק אותו מלוה ממעותיו ע"כ יהא זקוק לפדותה או למוכרה ול"ת אמאי אסרינן הכא והא תנן [9] לקמן (ד' סח.) הלוהו על שדהו ול"ל אם לי אתה נותן לי מכאן ועד ג' שנים הרי היא שלי הרי היא שלו ומסתמא אירי בלוקח בפחות משויה וכן משמע בגמרא (לקמן סו.) דקאמר לאחר מתן מעות לא קנה אלא כנגד מעותיו וי"ל דלמאי דמוקי [10] לה (שם) [11] מעכשיו [12] ל"ש דלא הויא הלואה [13] ואפילו לאמן דמוקי לה בלא מעכשיו מ"מ התם הלוה היה יכול למכור מן השדה לאחר כנגד המלוה וליקח לעצמו המותר וכשהוא מניח לו כולה אינו עושה משום רבית לשכשיהיו לי מעות החזירם לי אסור. דלא כרבי יהודה ולא דמי למשכנתא בלא נכייתא (לקמן ד' סז:) דהכא אם לא יפדה אין זה מלוה אלא מכר אבל משכנתא יכולים לעולם לפדות או הוא או יורשיו אבל כאן נהי דהוא יכול לפדות יורשיו אין יכולין לפדות: פטומי

והלכתא כרב חמא והלכתא [14] כרבי אלעזר והלכתא כרבי יוסי דאמר [15] מה לי הן ומה לי דמיהן: **מתני'** [16] מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו אימתי שתרצה הבא מעות וטול את שלך אסור [17] הלוהו על שדהו ואמר לו אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו וכך היה ביתום בן זונין עושה ע"פ חכמים: **גמ'** מי אוכל פירות רב הונא אמר מוכר אוכל פירות רב ענן אמר משלשין את הפירות ולא פליגי הא דאמר לכי מייתית קני הא דאמר לכי מייתית קני מעכשיו תני רב ספרא ברבית דבי רבי חייא פעמים ששניהם מותרין פעמים ששניהם אסורין ופעמים שהמוכר מותר ולוקח אסור ופעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור עני רבא בתריה [18] פעמים ששניהם מותרין דאמר ליה קני כשיעור זוזך [19] פעמים ששניהם אסורין דא"ל לכי מייתית קני מעכשיו [20] פעמים מוכר מותר ולוקח אסור דאמר ליה לכי מייתית קני [21] פעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור דאמר ליה קני מעכשיו וזוזאי ליהוו הלואה גבך מאן תנא שניהם אסורין אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה הא אמר [22] צד אחד ברבית מותר: [23] משכן לו בית משכן לו שדה ואמר לו לכשתרצה למוכרם לא תמכרם אלא לי בדמים הללו אסור בשוויהן מותר מאן תנא בדמים הללו אסור אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה האמר צד אחד ברבית מותר: [24] מכר לו בית מכר לו שדה ואמר לו לכשיהיו לי מעות החזירם לי אסור לכשיהיו לך מעות אחזירם לך מותר: מאן תנא אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה האמר צד אחד בריבית מותר מאי שנא רישא ומ"ש סיפא אמר רבא [25] (רישא דלא א"ל מדעתיה) [26] סיפא דא"ל מדעתיה: ההוא גברא דזבין ליה ארעא לחבריה שלא באחריות חזייה דהוה קא עציב אמר ליה אמאי עציבת אי טרפו לה מינך מזגבינא לך שופרא שבחא ופירי אמר אמימר פטומי

והלכתא כר' אלעזר. דרבית קלולה יולאה בדיינין: **מתני'** ה"ג במתני' **מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו אימתי שתרצה הבא מותר המעות שעליך וטול שדה שלך: אסור.** לעשות כן. ודוקא דאמר ליה לכי מייתית מותר המעות קנה מעכשיו לפיכך אסור לעשות כן שאם יאכל מוכר פירות בתוך כך לכשיביא זה המעות נמצא שהשדה קנויה לו מיום המכר וזה אכל הפירות בשכר המתנת מעותיו ואם יאכל לוקח פירות מעכשיו שמא לא יביא מותר המעות ויחזיר לו זה מה שקיבל ונמצא שלא היתה שדה קנויה לו דהא לכי מייתית קני מעכשיו אמר ליה והא לא אייתי ומעות הראשונות כמלוה בעלמא היו אבל מוכר וזה אכל פירות בשכרו: **גמ' מי אוכל פירות.** מכר וקבל מקצת מי אוכל פירות בתוך כך: **מוכר אוכל פירות.** לקמיה מוקי לה שפיר כדמפרש ולא פליגי כו': **משלשין.** מפקידין אותו ביד שלים אם יגמור מקחו יתנם ללוקח ואם לא יחזיר המוכר מה שקיבל ויטול פירותיו: **הא דאמר ליה לכי מייתית קני.** מוכר אוכל פירות שאין השדה קנויה לו אלא מכאן ולהבא ועד השתא דידיה אכל: **הא דאמר לכי מייתית קני מעכשיו.** אין זה אלא תנאי שאם יקיים תנאו יהא השדה קנוי לו מן היום ואם קיים תנאו נמצא שאכל המוכר פירות של לוקח עד עכשיו בשכר המתנת מעותיו: **פני רב ספרא.** ולא היה מפורש במשנה מתי שייהן מותרין ומתי אסורין ופי' רבא מסברא: **קני מהשתא כשיעור זווך.** והשאר לכי מייתית קני. זה אוכל פירות קרקע המגיע לדמיס שנתן והמוכר אוכל השאר: **לכי מייתית קני.** הכל מעכשיו שייהס אסורין כדפרישית לעיל: **לכי מייתית קני.** עד דמייתי שדה של מוכר הוא: **קני מעכשיו וזוזי ליהוו הלוואה גבך.** כיון דאקנייה מעכשיו הרי היא של לוקח ואם יאכל מוכר פירות בשכר המתנת מעות יאכלם: **לד אחד.** דלמא אתי לידי רבית דלמא לא אתי כיצד אם מוכר אוכלם ולא גמר לוקח מקחו אין כאן רבית גמר יש כאן רבית הלכך דלא כרבי יהודה. אבל סיפא [27] קתני מוכר מותר ולוקח אסור לוקח מותר מוכר אסור אפי' רבי יהודה מודה להתם ודאי איכא רבית דכי אמר ליה לכי מייתית קני אין לו עכשיו בה כלום ואפילו גמר הלכך פירי דהשתא רבית הן אלא אמר לו דהוה ברבית: **מכר לו בית.** ונתן לו כל דמיו: **ואמר לו.** מוכר ע"מ כן אני מוכר לך שכשיהיו לי מעות החזירם לי וטול מעותיך: **אסור.** דנמצא שאין זה מכר וכשאכל פירות שכר מעותיו עומד וגוטל: **לכשיהיו לך מעות אחזירם לך.** הלוקח אמר לו מאיליו כן: **מותר.** ולקמיה מפרש טעמא: **מאן תנא.** אמיסור קאי: ה"ג **דאמר ליה מדעתו.** אם אראה אחזירם ולא שתבעני בדין הלכך מותר דאי נמי חזר וקיבל מעותיו עד עכשיו שלו היתה וחוזר ומוכרה לו אבל ריש"א שע"כ צריך להחזיר מעיקרא לאו מכר הוא: **אלא באחריות.** שאם יטרפנה בעל חוב שלי לא אחזיר לך כלום וכגון דפריש ליה הכי בהדיא בשטרא דאי מסתמא הא מוקמינא (לעיל ד' טו:) [28] כשמואל דאמר אחריות טעות סופר: **מגבינא שופרא שבחא ופירי.** מעולדת שבגבסי אפרע לך אף את השבח שתשביח והפירות שיטרפו ממך: פטומי

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ו מהלכות מלוה ולוה הלכה ו וע"ש טוש"ע י"ד סי' קעד סעיף ד:

מז ב מיי' שם הלכה ד וע' בהשגות ובמגיד משנה שם טוש"ע י"ד סי' קסד סעיף ד:

מח ג מיי' שם הלכה ו שם טוש"ע י"ד סי' קעד סעיף ד:

מט ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

נ ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:

נא ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח בהג"ה:

נב ז מיי' פ"ז שם הל' ז וע' בהשגות ובמ"מ שם טוש"ע י"ד סי' קעד סעיף ד:

נג ח מיי' שם פ"ו הל' ה ופי"ח מהל' מכירה הל' יח שם טוש"ע שם וסי' כב טוש"ע י"ד סי' קעד סעיף ח וטוש"ע ח"מ סי' רז סעיף ו:

נד ט מיי' פ"ו מהל' מלוה ולוה הלכה ה ופי"ח מהל' מכירה הל' יח שם טוש"ע י"ד שם וטוש"ע ח"מ שם סעיף ז:

רבינו חננאל

ולית הילכת' כרב פפא. והילכת' כרב חמא [1]. [פעמים ששניהם אסורין,] דאמ' ליה [לכי] מיתית קני מעכשו, משלשין הפירות. מוכר מותר ולוקח אסור, כגון דאמ' ליה לכי מיתית קני. לוקח מותר ומוכר אסור, כגון דאמ' ליה קני מעכשו וזוזי ליהוו הלואה גבך. (פרי') [פים']. מישכן לו בית **או** שדה כמה ששוים עכשו [2], והתנה הלוקח על המוכר לכשתרצה ותמכרהו לא תמכרהו אלא לי, בדמים הלל[ו] אסור, אם שוה עת המכירה יותר, כי זה ריבית הוא. אבל אם התנה עמו בשויהן, מותר. פיר' צד אח[חד] ברבית, כגון שבעת מתן מעות אין בו רי[בית, והו] צד אחד ברבית. מכר לו **בית** מכר לו שדה, [וא]מ[ר] לו המוכר ללוקח לכשיהו לי מעות החזירם ל[י, א]סור. פיר', דסמיך ליה אהא מילתא ולא גמר ומ[קני]. אבל אנ[ם] מ[כר] המוכר מכירה גמורה, ואחר כך [נת]נדב הלוקח מדעתו והבטיח ל[ו]כר [וא]מ' לו לכש[יהיו] לך מעות אחז[ו]רים לך, מות[ר]. **ההוא דיבו[ן ארעא של]א באחריות** חזייה ללוקח[1] דקא עציב, אמ' ל[ז]ה [מוכר] אמ' עציבות אי טרפי' ליה מינך יהיבנא ל[ך] שופרא שבחא ופ[י]רי. אמ' אמימר כיון דלוקח בעי אתנויי [ו]לא אתני, [מ]וכר ה[וא] דקא מתני,

---

[1] ולעל סח: תמוהה ו.], [2] [עי' מהר"ם שי"ף. לעיל סג.], [3] [לעיל סג. וש"נ], [4] רש"ל מוחק זה, [5] [צ"ל דקתני. רש"ש], [6] [נ"ל כרבא, עיי' מהר"ם ש"ף], [7] פי' הא דרב פפא, [8] [בתוס' הרא"ש הגירסא: ובדאמר.], [9] [בתוס' הרא"ש ובדש"י הגירסא. הלואה.], [10] [הא תנן בממני' הלוהו כל"ל], [11] [לקמן סו:], [12] [נ"ל בממעכשיו], [13] נ"ל לגבי מלוה,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לא וכו' וי"ל דלמאי דמוקי לה דא"ל קני מעכשו א"ש:

הגהות הגר"א

[א] תוס' סד"ה והלכתא. אך פירש כו'. נ"ב שפי' כעין טרשא דר"פ בתמי כשער של יין ופריך ממתני' ומשני דכאן לא קץ אלא כמו שייהיה השער אז ושמא לא יתייקר אז ודקאמר אם מעכשיו כו'. ודעת הרמב"ם ורמב"ן כדעת הרי"ף ועי' במלחמות וע' הג"א ד"ה אפילו:

מוסף רש"י

מה לי הן מה לי דמיהן. פסק על הפירות והגיע זמנו למכור וצא ותבגע ואין לא מקבל תימנו דמיס כשער של עכשיו דמה לי הן מה לי דמיהן (לעיל סג.) דכי היכי דהן מותר דמיהן נמי מותר דמה טוב אם מקבל הן יותר ממה שדמיהן מקבל (שם) **שופרא שבחא ופירי.** להגבות לוקח משפר נכסיו קרגא ושבחא ופירי אם יטרפוה ממנו (לעיל סו.)

מוסף תוספות

א. ולא קאמר כטרשא דר"נ, משום דרב חמא איירי על טרשא דר"פ, ולהכי קאמר הלכתא כטרשא דרב חמא. תוס' הרא"ש. ב. וה"ק טרשא דידי אפי' בדקץ שרי. רא"ש. ג. הלכך לא מיפרשא מתני' אלא או באסור לוקח ומוכר מותר, או בשניהם אסורין. תוס' הרא"ש. ד. ונראה שפירש כן. תוס' הרא"ש. ה. כי היכי דלא ליהוי אסמכתא. תוס' הרא"ש. ו. דהמכר מעכשיו הוא, ותנאה בעלמא הוא. ר"פ. ז. אבל הכא דלפום תנאיה לית ליה לזבוני לאחריני כלל, וללוקח הזה לית ליה לזבוני אלא בדמים הללו הרי זו רבית קצוצה. ריטב"א.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

פטומי מילי. אין אלו אלא דברי תנחומין בעלמא לפטם את לבו: **הא לא אמר ליה מדעתיה אסור.** אלמא על כרחיה מקייים מנאה לפיכך אינו מכר והוה ליה כרבית ולא אמרי' פטומי מילי נינהו הואיל ולא אתני מוכר: **א"ל.** הא דרבא נעשה כאומר מדעתיה אתמר. הכי אמר רבא לעילא[ד] מאי שנא רישא מאי שנא סיפא אמר רבא סיפא כיון דבעי מוכר אתנויי ולא אתני והלוקח קאמר ליה מנפשיה נעשה כאומר ליה מדעתיה אחזירנה אם אראה ואע"ג דלא פריש מדעתיה כמאן דפריש דמי ואין עליו לכופו הלכך א"ל אהדריתו השתא הוא דהדר זבין להו: **דאתא לה גיטא לדביסאו.** שלא מזקק ליבום ולא כתב לה על תנאי אם מתי: **פטומי מילי.** אין אמירה זו קבלת תנאי אלא לנחמו ואם תראה תנשא לאחר: **ואי לאו פטומי מילי מאי.** ואף אם אמרה באמת ובקבלת שבועה גמורה מאי: **בדידה קיימא כו'.** בתמיה. הגט אינו אלא מדעת האיש וצריך למוסרו לה על התנאי ואם לא התנה בשעת נתינה תנאי שלה אינו כלום ואפי' אמרה קודם לכן ולא דמי לממון דמשעבד נפשיה בדיבוריה: **בשעת מתן מעות.** התנה על מנת כן קונה הכל ואם לאחר מתן מעות התנה אין בדבריו [ה] כלום: **דרדקא קרעיה.** בתמיה. וכי לא אדם גדול הוא לא קרעו אלא טעם: **אני אומר אסמכתא קניא.** הייתי רגיל לומר קנה הכל דאסמכתא קניא אבל מניומי מלוק עלי והמחזירני מדברי. והא אסמכתא היא הבטחה בעלמא לסמוך על דבריו שאם לא ימלא דבריו יתן לו שוה מאתים במנה: **רבי יוסי.** בפרק גט פשוט (ג"ב דף קסח.) מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו כו': ואיבעית

פטומי מילי בעלמא הוא אמר ליה רב אשי לאמימר טעמא מאי [ב]כיון דלוקח בעי לאתנויי והכא מוכר קא מתני אמרת פטומי מילי בעלמא הוא אלא מתניתא דקתני לכשיהיו לך מעות אחזיר לך מותר דמוכר הוא דבעי לאתנויי מוכר לא אתני ולוקח קא מתני ואמרינן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא ואמר רבא סיפא דאמר ליה מדעתיה טעמא דא"ל מדעתיה הא לא א"ל מדעתיה לא אמרינן פטומי מילי בעלמא הוא א"ל [ג]נעשה כמאן דא"ל מדעתיה אתמר: ההוא שביב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו אנגיד ואתנח אמרה ליה אמאי קא מתנחת אי קיימת דידך אנא אמר רב זביד [ו]פטומי מילי בעלמא הוא א"ל רב אחא מדפתי לרבינא ואי לאו פטומי מילי מאי בדידה קיימא למישדי תנאה בגיטא בדידיה קיימא למשדי תנאה מהו דתימא הוא גופיה אדעתא דידה קא גמיר ויהיב גיטא קא משמע לן: הלוהו על שדהו: אמר רב הונא בשעת מתן מעות קנה הכל לאחר מתן מעות לא קנה אלא כנגד מעותיו ורב נחמן אמר אפילו לאחר מתן מעות קנה הכל עבד רב נחמן עובדא גבי ריש גלותא כשמעתיה קרעיה רב יהודה לשטריה אמר ליה ריש גלותא רב יהודה קרע לשטרך אמר ליה דרדקא קרעיה גברא רבה קרעיה חזא ביה טעמא וקרעיה איכא דאמרי אמר ליה דרדקא קרעיה דכולי עלמא לגבי דידי בדינא דרדקי נינהו [ז]הדר אמר רב נחמן אפילו בשעת מתן מעות לא קנה ולא כלום איתיביה רבא לרב נחמן אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו אמר ליה אני אומר אסמכתא קניא ומניומי אמר [ח]אסמכתא לא קניא ולמניומי קשיא מתני' איבעית אימא מתני' רבי יוסי היא דאמר [ט]אסמכתא קניא איבעית

פטומי מילי בעלמא הוא. [א] דוקא הכא שכבר עמדו על סוף לקנות שלא באחריות [ב] והיה מצטער הלוקח שלא היה מתרצה המוכר למוכרה באחריות והוא לא היה רוצה להניח מלקנותה בשביל כך ולהכי הוי פטומי מילי בעלמא אבל אם בתחילת הדברים פתח המוכר קני לך שדי דאי טרפי לה מינך כו' לא הוי פטומי מילי אלא תנאי גמור [ג] כי בודאי לא נתכוון לזוקמו אלא באחריות כמו שפתח לו המוכר ונפקא מיניה למ"ד [באחריות] לאו טעות סופר הוא או לשאר תנאים וכן בסמוך מיירי שנתרצה וגמר בדעתו ובפיו לגרש בלא תנאי והיא באתה לנחמו בדבריה:

קמ"ל. פירוש דכי גמי אדעתה דידה מקנה לה אינו חוזר דגם היא לא אמרה אלא פטומי מילי משמע הכא דש"מ המגרש אשה סתם אם עמד אינו חוזר בגט וכן משמע במי שאחזו (גיטין דף עה: ושם) שהולך שמואל לתקן בגיטא דשביב מרע אם מתי יהא גט ואם לאו לא יהא גט [ד] ומכאן מקשה ר"ת על פ"ה ור"מ דפי' הא דאמר רב הונא במי שאחזו (שם דף עב: ושם) גיטו הרי הוא כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ופי' דאסתם ש"מ קאי דכשנתן גט סתם אם עמד חוזר כמו במתנה ומיהו י"ל סוגיא דהכא ושמואל פליגי ארב הונא דה"נ פליגי עליה הסם רבה ורבא ושוב מקשה ר"ת שם על [ו] פירושו [ה] ומפרש דרב הונא לא אמתניתין דהתם קאי אמכיוס אם מתי מחולי זה כו' אבל כשנותן סתם מודה רב הונא דאינו יכול לחזור ושם (ד"ה אמר) מפרש:

לאחר מתן מעות לא קנה אלא בנגד מעותיו. ופ"ת יקשה כדפריך [ז] בסמוך מי קא"ל קני לגוביינא והלא אמר ליה קני הכל לסוף ג' והכל אינו קונה ולכך אף כנגד מעותיו לא יקנה ואע"ג דלעיל בפרק הזהב (דף מח: ושם) אמרינן גבי ערבון שקונה כנגד ערבונו אע"פ שהתנה עמו כפלייס התם לפי שנותן ערבון לקנות כנגדו עד שיבא שאר מעות ויקנה הכל אלא שמתנה שאם יחזור בו מוכר שיקנה כפלייס [ו] וי"ל דהכא ה"פ לאחר מתן מעות לא קנה אלא אם התנה עמו קני לגוביינא [ז] קני כנגד מעותיו [ח] ופ"ת כי התנה נמי לגוביינא לא ליקני דאסמכתא הוא כדפירש לקמן וי"ל דהכא רב הונא קאמר לה דאמר בשעת מתן מעות קנה הכל אע"ג דבשאר אסמכתא לא קני והטעם מפרש בסמוך וה"נ אלא בשעת מתן מעות קני לכל הפחות כנגד מעותיו:

ומניומי אמר אסמכתא לא קניא. כלומר המחזירני מדברי כדפי' בקונ' ופ"ת אלא מניומי נמי קבלה רב נחמן [ט] בפרק גט פשוט (ג"ב דף קסח. ושם) מרבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי ומיהו יש ספרים דגרסי הלכה כר' יוסי ואי אפשר לגרוס כן דמוכח בפרק ארבעה נדרים (נדרים דף מ.) גבי ההוא (א) דאתפיס זכותיה בב"ד ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלו זכותי' ולא אתא אמר רב הונא בטילין זכותיה ופריך והא אסמכתא היא ומשני שאני הכא דאתפיס [יא] ופריך כל היכא דאתפיס לאו אסמכתא היא והתנן מי שפרע מקצת חובו והשליש שטרו כו' ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי [יב] ועוד ק' דמאי פריך התם ארב הונא מדרב נחמן והא רב הונא פליג עליה הכא ואמר בשעת מתן מעות קונה הכל ואית ליה דאסמכתא קנייא [ג] ומיהו לרב הונא יש ליתן טעם דבשעת מתן מעות לא חשיב לה אסמכתא דהתם בנדרים ולאי הוי אסמכתא דאין חפץ שיתקיים הקנס והגזומא אלא מתנה כך להסמיך חבירו על דברי אבל הכא על דעת כן מלוהו מעותיו שהתא הדבה משוקעת בידו אם לא יתן לו עד שלש שנים אבל לרב נחמן דאמר דלף לאחר מתן מעות קונה הכל לא יתכן טעם זה ומפרש ר"י טעם שוה לשניהם דהכא קני טפי מבעלמא שבתחילת המשכנתא הוי קנא כעין מקח וממכר שמקנה לו כל הקרקע להשתעבד לו בחורת משכון וגם עשה לו טובה בהלוהה הלכך כשמתרצה לו שיהא שלו אם לא יתן לו עד ג' שנים יש בדעתו לקיים ולא להסמיכו על דבריו אמר כן אלא גומר בדעתו להקנות לו לרב הונא כדאית ליה ולרב נחמן מקמי דהדר ביה כדאית ליה ומשום דעדיפא הך אסמכתא משאר אסמכתא אחי שפיר [יג] (נמי) למניומי ולרב נחמן בתר דאהדריה מניומי דמהני הכא מעכשיו בלא ב"ד חשוב [יד] ובפ"ג דנדרים (דף מ:) אמרי' והלכתא אסמכתא קניא והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב ופתם קנו מיניה היינו קנין סודר וקנין סודר אינו אלא מעכשיו דלא מהני לקנות בו אחר זמן כיון דבהכיא שעתא כבר הדר סודר למרי' כדאמר בפרק השותפין בנדרים (דף מח:) [ב] אלמא בשאר אסמכתות אפי' מעכשיו לא קני אלא דוקא בב"ד חשוב ומיהו קנס שעושין בשעת שידוכין [יד] מהני אפילו לא קנו בב"ד חשוב כיון שנוהגין בו כל העולם מידי דהוי אסיטומתא דלקמן (דף עד.) דקניא [טו] ועוד [טז] דבדין הוא להתחייב כל החוזר בו כיון שמביאים את חבירו [יז] וכן אם קבל עליו המלמד בשעה שהשכירוהו קנס אם יחזור בו [יח] ולא נמצא מלמד אחר מזומן אין זה אסמכתא דלא חשיב גזום כיון שמפסידו [יט] והוי כמו (לקמן דף קד.) אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא דאלו אסמכתא היא ופ"ת בפרק ארבעה נדרים דפריך מרב נחמן ארב הונא טפי ה"ל למיפרך דרב הונא אדרב הונא אית ליה הכא דאסמכתא לא קני אע"פ דתפיס המלוה והוי כמו אתפיס דהתם דקאמר לאחר מתן מעות לא קנה וי"ל דהתפיסה הכא דהוי במקרקעי לא חשיב כאתפיס דהתם דהוי במטלטלי [ג] ור"ת מירץ אקושיא דלעיל דלא קשיא דרב הונא דאמר הכא בשעת מתן מעות קנה אדרב הונא דנדרים [כ] דהכא קני משום דתפיס מלוה גופיה ולעיל בפרק הזהב (דף מח:) דלא קני מוכר הערבון אע"ג דתפיס ליה כפלייס דאיהו לא תפיס: אי

גמ' א ב מיי' פי"ח מהל' מכירה הל"ג וכל"מ שם טוש"ע י"ד סי' קעד סעי' ח ופ"ע בטוש"ע ח"מ מ' ח סעי' ח וסעי' ז וע"ש:

נו ד מיי' פ"ו מהל' מלוה הל' ד ועיין בהשגות ובמגיד משנה שמא לאחין קלג טוש"ע י"ד סי' קסד סעי' ד וטוש"ע ח"מ סי' ח סעי' ט:

נז ה מיי' שם ופי"ח מהל' מכירה הל' ג וע' בכ"מ שמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ח סעי' ט:

מוסף רש"י

אסמכתא. הבטחה נחומא שאדם מבטיח את חבירו לסמוך עליו שאם לא יקיים מנאו יתן כך וכך (לעיל מח:) היינו דבר שאינו נותן לו מדעתו אלא סומך על דבר שאינו, לסבור שהוא יכול לעשות ופעמים שמנקתין אותו (סנהדרין כד:) המבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד וסומך עצמו בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע זמן וכשיגיע הזמן יאנס ולא יוכל לקיים (רשב"ם ב"ב קסח.). **לא קניא.** ואינו נתפס בתנאו ולא יפסיד כלום (שם).

מוסף תוספות

א. וא"ת וכי תעלה על דעתך לומר דאם המוכר אמר שום תנאי קודם שאמרו הלוקח דלא יהא מהני, והא מעשים בכל יום שהמוכר מתנה כמה תנאים ללוקח. ר"פ. ב. כגון שנתן המעות ולא נכתב עדיין השטר ובאתרא דקנו בשטרא, וכיו"ב, בכה"ג כיון שנתרצה הלוקח בתחילת המקח ליקח שלא באחריות. לפ"ש. ג. אע"ג דלוקח הוא הצריך לתנאי הזה ומוכר מתנה אותו. תוס' הרא"ש. ד. דמשמע דוקא היכא דאתני, הא בסתמא הרי זה גט אפי' עמד ואין יכול לחזור בו. ש"מ בשם תוס' שתק. ה. כיון דרב הונא לא קאי אמתני', מאי קאמר גיטו כמתנתו, אהיכא קאי, דלא הזכיר שכ"מ כלל, הכי הו"ל למימר, שכ"מ גיטו כמתנתו. ש"מ בשם תוס' שתק. ו. אבל הכא לא א"ל אלא לקנות הכל. תוס' הרא"ש. ז. דליכא גזומא. ריטב"א. ח. הא אלו התנה על הכל, לא קני כלל. ריטב"א. ט. מרביה דאסמכתא לא קניא. תוס' הרא"ש. י. אתניס. תוס' הרא"ש. יא. וכיון דהתפיסם כבר גמר ובישל, ולא להסמיכו בדבר שאינו מכוון. תוס' נדרים מ: יב. ואי ההה גרסי' הלכה כר' יוסי, א"כ מאי פריך מר' נחמן לר' הונא. ר"פ. יג. דמשמע הכא דאסמכתא קניא כי אמר מעכשיו, אפי' בלא ב"ד חשוב. ר"פ. יד. אע"פ דהוי אסמכתא. תוס' הרא"ש. טו. ע"פ המנהג. תוס' הרא"ש. טז. וכי אין גזומא מה שמתנין לקנוס את החוזר בו. תוס' הרא"ש. יז. בחזרתו. תוס' הרא"ש. יח. וחזר בו. תוס' הרא"ש. יט. בחזרתו. תוס' הרא"ש. כ. גבי ההוא דאתפיס זכותיה בבי דינא ולרב הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא אלמא לרב הונא לא קניא. רמב"ן. דשאני אסמכתא דהתני' משאר אסמכתות, דבשאר אסמכתות אין בעל דבר מוחזק בדבר שהוא מקנה לו, שהוא ביד שליש, כמו שפרע מקצת חובו והשליש שטרו. ר"פ.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומניומי וכו' גבי ההוא גברא דאתפיס: (ב) **בא**"ד ומיהו לרב הונא. נ"ב כלומר אבל בלא ר"ע לא קשיא דרב הונא אדרב הונא דבכולהו דנדרים משמע דמופס בפשיטות אלימא דרב הונא דאסמכתא לא קניא וכאן ס"ל דקניא בשעת מתן מעות דיש ליתן טעם דבשעת מתן מעות על דעת כן הלוהו כו' אבל לר"נ ליכא לתרוצי שהלכך מניומי לא המחזירו. אע"פ שהיה יודע מילמיה דר' אבהו משום דכאן קנה יותר כיון שעל דעת כן הלוהו עד שהחזירו מניומי שהרי ר"נ ס"ל דלפ לאחר מתן מעות קונה הכל אע"פ דליכא למימר שע"ד כן הלוהו:

גליון הש"ם

גמ' כיון דלוקח בעי לאתנויי. עיין כתוס' דף פג ע"א תוס' ד"ה כדרב הסנה:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה פטומי כו'. נ"ב עי' הג"א ומש"ש: [ב] שם ד"ה ומניומי. אלמא בשאר כו'. נ"ב וכמב"ש כתב דכל מעכשיו קנה: [ג] שם וד"ה מיהו כו'. נ"ב ד"ל הרמב"ם וכתב דבגרסן בתתם קנה המוכר ועי' רש"י שם ד"ה דיו כו' שכתב כדברי תוס' דלא קנה וכ"ד ש"פ:

רבינו חננאל

פטומי מ[נ]לי בעלמ' [הוא]. כלו', [אין ז]ה תנאי ולא מיחייב [ה]מוכ[ר] בכי אשי, אלא הא ל[מ]תני ל[כ]שיהו לך מעות [אחזיר]ם לך מותר, ואמ' רבא סיפ[א] דאמ' ל[ה] מדעתו, [אל]מא תנאה [מ]עלייא [ו]. אמ' ליה, נעשה [כ]מן דאמ' ליה מד[ע]תו. פיר' [אם] הי[ת]ה המקנה בלא תנ[אי] וגמרה ביד [הל]וקח, ואחרי כן אמ' לו הקונה למוכר לכשיהיו לך מעות אחזירם לך, [ז] העיד ל[ר] על עצמך עדים בכמה בתנאי המתקיים בב"ד, תנאו קיים, והפירות מותר הלוקח לאוכ[ל]ן, כי מדעתו קיבל על עצמו תנאי זה [ח]. אבל אם דברים בעלמא הוא שאמ' לו, ולא קיבל על עצמו תנאי בקיום, פטומי מילי בעלמ' נינהו ולא מיחיי[ב] ב[זה] אלא אם יקבל עליו דבר[ים] הללו ב[ק]יום חזק ואמי[ן]. וכן פיר' שמועה זו, שכל דבר [שאינו] מקבל עליו בקיום חזק ואמיץ אמרי' פטומי מילי [ב]עלמ' נינהו, שאילו היה או' לו קבל עליך בקיום אינו[ן] מקבל, פטור הוא. **מתני'.** הלוהו **על שדהו** ואמ' לו אם אינך נותן לי מיכן ועד שלש שנים הרי היא שלי, הרי היא שלו. ושקלינן וטרינן בה טובא.

ח) כך היא גירסת רב האי גאון בספר המקח שער יח ורי"ף בהלכות דפוס קושטא. ולפ על פי שתנאו של הלוקח קיים ומייב הלוקח להחזיר המקח בעת שיחזיר המוכר מעותיו, כיון שהלוקח נתחייב בתנאי מדעת עצמו ולא מפני בקשת המוכר, אין במקח משום רבית. ב) תפר, וא"ל ואמר לו המוכר. ג) ולא מש"כ הרמב"ם בפי"א מהל' מכירה הי"א וכנכפ מפנה שם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות